BOSHLANG'ICH TA'LIM TALABALARINING KASBIY MALAKALAR

Berdinazarova Muxlisa Beknazar qizi
E-mail: berdinazarovamuxlisa01946@gmail.com

Received: 30.10.2025
Revised: 31.10.2025
Accepted: 01.11.2025

Kalit so‘zlar:
Boshlang‘ich ta’lim, kasbiy malaka, pedagogik kompetensiyalar, amaliy ko‘nikmalar, didaktik tayyorgarlik.

Key words:
Primary education, professional competence, pedagogical skills, practical abilities, didactic preparation.

Ключевые слова:
Начальное образование, профессиональная компетенция, педагогические навыки, практические умения, дидактическая подготовка.

Annotatsiya. Ushbu maqolada boshlang‘ich ta’lim talabalarining kasbiy malakalarini rivojlantirish masalalari tahlil qilinadi. Tadqiqotda pedagogik kompetensiyalar, amaliy ko‘nikmalar va didaktik tayyorgarlik darajasi o‘rganilib, talabalarni kelajakda samarali pedagog sifatida tayyorlashdagi muhim omillar aniqlanadi. Shuningdek, malakalarni oshirishning zamonaviy metodlari va innovatsion yondashuvlar ko‘rib chiqiladi.

Annotation. This article analyzes the professional competencies of primary education students. The study examines pedagogical skills, practical abilities, and didactic preparation levels, identifying key factors for preparing students as effective future teachers. Modern methods and innovative approaches to enhancing professional skills are also discussed.

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы развития профессиональных компетенций студентов начального образования. Исследование охватывает педагогические навыки, практические умения и уровень дидактической подготовки, определяя ключевые факторы подготовки студентов к эффективной педагогической деятельности в будущем. Также рассматриваются современные методы и инновационные подходы к повышению профессиональных навыков.

Kirish. Boshlang‘ich ta’lim sohasida kasbiy malakalar talabalarining tayyorligi nafaqat ularning shaxsiy pedagogik kompetensiyalarini shakllantirish, balki kelajakda samarali pedagog sifatida faoliyat yuritishi uchun asosiy omil hisoblanadi. Hozirgi kunda ta’lim jarayonida talabalarni amaliy ko‘nikmalar, didaktik tayyorgarlik va innovatsion pedagogik yondashuvlar bilan ta’minlash dolzarb masalalardan biri sifatida e’tiborga olinmoqda. Kasbiy malakalarni rivojlantirish jarayoni nafaqat nazariy bilimlarni o‘zlashtirish, balki ularni amaliyotga tatbiq etish ko‘nikmalarini shakllantirishni ham o‘z ichiga oladi. Shu nuqtai nazardan, boshlang‘ich ta’lim talabalarining pedagogik kompetensiyalari, o‘quv jarayonini samarali tashkil etish qobiliyati, darsni rejalashtirish va o‘quvchilarning individual

xususiyatlarini hisobga olish kabi ko‘nikmalari tadqiqot obyekti sifatida muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, zamonaviy ta’lim jarayonida innovatsion texnologiyalar va metodik yondashuvlarni joriy etish orqali talabalar kasbiy tayyorgarligi yanada mukammal va amaliy jihatdan samarali bo‘lishi mumkin. Shu sababli, boshlang‘ich ta’lim talabalarining kasbiy malakalarini o‘rganish, ularni rivojlantirish yo‘llarini aniqlash va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish nafaqat pedagogik ilmiy tadqiqotning dolzarb yo‘nalishi, balki ta’lim sifatini oshirish va kelajak avlod pedagoglarini tayyorlashda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega hisoblanadi.

Adabiyotlar tahlili. Boshlang‘ich ta’lim talabalarining kasbiy malakalarini shakllantirish va rivojlantirish masalalari bo‘yicha mavjud adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, pedagogik kompetensiyalar va amaliy ko‘nikmalar talabalarni kelajakda samarali pedagog sifatida tayyorlashda asosiy omil sifatida e’tiborga olinadi [1]. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, amaliy mashg‘ulotlar, dars jarayonidagi kuzatuvlar va intervyular orqali talabalar kasbiy tayyorgarlik darajasini sezilarli darajada oshirishi mumkin [2]. Shu bilan birga, didaktik tayyorgarlik va o‘quv jarayonini rejalashtirish ko‘nikmalarini rivojlantirish ham pedagogik malakalarni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega ekanligi tadqiqotlarda alohida ta’kidlangan [3]. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va innovatsion yondashuvlarni tatbiq etish orqali boshlang‘ich ta’lim talabalarining kasbiy malakalarini oshirishning samarali usullari mavjudligi ko‘rsatib o‘tilgan [4]. Shuningdek, so‘nggi tadqiqotlar raqamli vositalar va metodik yangiliklarni joriy etish orqali talabalar pedagogik kompetensiyalarini yanada mukammal shakllantirish imkoniyatlarini ochib berishi ta’kidlanadi [5]. Umuman olganda, mavjud adabiyotlar boshlang‘ich ta’lim talabalarining kasbiy malakalarini rivojlantirishda nazariy bilimlar va amaliy ko‘nikmalarni uyg‘unlashtirish, innovatsion yondashuvlarni tatbiq etish va pedagogik jarayon sifatini oshirish zarurligini ko‘rsatadi.

Materiallar va usullar. Tadqiqotda asosiy ma’lumotlar boshlang‘ich ta’lim talabalarining o‘quv faoliyati va pedagogik tayyorgarlik jarayonidan olingan. Tadqiqot materiali sifatida talabalar orasida o‘tkazilgan so‘rovnomalar, amaliy mashg‘ulotlar natijalari, dars jarayonidagi kuzatuvlar, shuningdek pedagogik kompetensiyalarni baholash uchun ishlab chiqilgan testlar va indikatorlar qo‘llanildi. Tadqiqot usullari sifatida sifat va miqdoriy yondashuvlar birgalikda ishlatildi, ya’ni talabalar kasbiy malakalarini o‘lchash uchun so‘rovnomalar va testlar, dars jarayonida kuzatuvlar va intervyular orqali ma’lumotlar yig‘ildi. Tahlil jarayonida deskriptiv statistika, taqqoslash va diagrammalar yordamida talabalar pedagogik ko‘nikmalari, amaliy tayyorgarlik darajasi va didaktik kompetensiyalari o‘rganildi. Shuningdek, pedagogik innovatsiyalar, zamonaviy metodik yondashuvlar va raqamli texnologiyalarning kasbiy malakalarni rivojlantirishdagi samaradorligi ham tahlil qilindi. Tadqiqotning metodologik asosini kompleks yondashuv tashkil qilib, talabalar nazariy bilimlari va amaliy ko‘nikmalarini birlashtirib, boshlang‘ich ta’lim sohasida kasbiy malakalarni rivojlantirish jarayonini aniqlashga yo‘naltirilgan. Bu

esa tadqiqotning ilmiy va amaliy ahamiyatini oshiradi hamda pedagogik jarayon sifatini yanada takomillashtirish imkonini beradi.

1-jadval. Boshlang‘ich ta’lim talabalarining kasbiy malakalari: qamrov, malaka darajasi va amaliy ko‘nikmalar

Kasbiy malaka turi	Talabalar qamrovi (%)	Malaka darajasi (5 ballik)	Amaliy ko‘nikmalar darajasi (%)	Asosiy muammolar
Pedagogik kompetensiyalar	85	4	80	Nazariy bilimlarni amaliyotga tatbiq etish cheklovlari
Amaliy ko‘nikmalar	75	3.5	75	Tajriba yetishmovchiligi va resurslar chekligi
Didaktik tayyorgarlik	80	4	78	Darsni rejalashtirish va individual yondashuvdagi qiyinchiliklar
Innovatsion yondashuvlar	70	3.5	70	Zamonaviy texnologiyalarni yetarlicha qo‘llay olmaslik
Raqamli texnologiyalar	65	3	68	Raqamli vositalar bilan ishlash malakasining pastligi

Ushbu jadval boshlang‘ich ta’lim talabalarining kasbiy malakalarini qamrov, malaka darajasi va amaliy ko‘nikmalar nuqtai nazaridan ko‘rsatadi hamda asosiy muammolarni aniqlashga yordam beradi. Jadval boshlang‘ich ta’lim talabalarining kasbiy malakalarini rivojlantirish sohasidagi asosiy ko‘rsatkichlarni bir qarashda ko‘rsatadi. Pedagogik kompetensiyalar bo‘yicha talabalar qamrovi 85% ni tashkil qilishi, malaka darajasi 4 ballik tizimda yuqori ekanligi, amaliy ko‘nikmalar darajasi 80% ga yetishi, ularning pedagogik tayyorgarlikning yetarlicha yuqori ekanligini ko‘rsatadi, biroq nazariy bilimlarni amaliyotga tatbiq etishdagi cheklovlar mavjudligi asosiy muammo sifatida qayd etilgan. Amaliy ko‘nikmalar bo‘yicha qamrov 75%, malaka darajasi 3,5 ball bo‘lib, talabalar tajriba yetishmovchiligi va resurslar chekligi bilan duch kelmoqda. Didaktik tayyorgarlik bo‘yicha qamrov 80%, malaka darajasi 4 ball, amaliy ko‘nikmalar 78% ni tashkil qilib, darsni rejalashtirish va o‘quvchilarning individual xususiyatlariga mos yondashuvdagi qiyinchiliklar asosiy

muammo sifatida aniqlangan. Innovatsion yondashuvlar va raqamli texnologiyalarni qo‘llash ko‘rsatkichlari nisbatan pastroq bo‘lib, malaka darajasi 3–3,5 ball va amaliy ko‘nikmalar 68–70% ni tashkil etadi, bu esa zamonaviy texnologiyalarni yetarlicha qo‘llay olmaslik va raqamli vositalar bilan ishlash malakasining pastligi bilan bog‘liq. Shu nuqtai nazardan, jadval asosida tahlil shuni ko‘rsatadiki, boshlang‘ich ta’lim talabalarining kasbiy malakalarini rivojlantirish jarayonida amaliy ko‘nikmalarni oshirish, innovatsion va raqamli texnologiyalarni tatbiq etish hamda pedagogik jarayonni optimallashtirish muhim ahamiyatga ega.

Tadqiqot muhokamasi. Tadqiqot natijalari boshlang‘ich ta’lim talabalarining kasbiy malakalarini rivojlantirish jarayonida nazariy bilimlar bilan amaliy ko‘nikmalar o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlikni ko‘rsatadi. So‘rovnoma va test natijalari shuni ko‘rsatdiki, talabalar pedagogik kompetensiyalarni shakllantirishda amaliy mashg‘ulotlar va dars jarayonida bevosita tajriba orttirish muhim rol o‘ynaydi. Kuzatuvlar va intervyular orqali aniqlanishicha, talabalar o‘zlarining didaktik tayyorgarlik darajasi bilan darsni rejalashtirish va o‘quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish ko‘nikmalarini sezilarli darajada rivojlantira oladi, biroq resurslar yetishmovchiligi va innovatsion metodlardan to‘liq foydalanilmasligi ba’zi cheklovlarni keltirib chiqaradi. Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, metodik yondashuvlar va raqamli vositalarni joriy etish orqali talabalar kasbiy malakalarini oshirishning samarali usullari mavjud bo‘lib, bu o‘z navbatida ularning kelajakda samarali pedagog sifatida faoliyat yuritish imkoniyatlarini kengaytiradi. Shuningdek, testlar natijalariga ko‘ra, talabalar amaliy ko‘nikmalarni rivojlantirishda darsdan tashqari faoliyat, seminarlar va innovatsion loyihalarda ishtirok etishning ahamiyati katta bo‘lib, pedagogik kompetensiyalarni kompleks shakllantirishga xizmat qiladi. Tadqiqot muhokamasi shuni ko‘rsatadiki, boshlang‘ich ta’lim talabalarining kasbiy malakalarini rivojlantirishda nazariy va amaliy bilimlarni uyg‘unlashtirish, innovatsion yondashuvlarni tatbiq etish hamda resurslarni samarali taqsimlash pedagogik jarayonning sifatini sezilarli darajada oshirish imkonini beradi va bu ta’lim sifatini yanada takomillashtirishga xizmat qiladi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari boshlang‘ich ta’lim talabalarining kasbiy malakalarini rivojlantirish jarayonida nazariy bilimlar, amaliy ko‘nikmalar va didaktik tayyorgarlik o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlikni tasdiqlaydi. Tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, talabalar pedagogik kompetensiyalarini shakllantirishda dars jarayoni, amaliy mashg‘ulotlar, seminarlar va innovatsion loyihalarda ishtirok etish muhim rol o‘ynaydi. Shu bilan birga, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va metodik yondashuvlarni tatbiq etish, raqamli vositalardan foydalanish, resurslarni samarali taqsimlash va malakali pedagogik rahbarlik kasbiy malakalarni oshirishning samarali usullari sifatida e’tirof etiladi. Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, boshlang‘ich ta’lim talabalarining kasbiy malakalarini rivojlantirish nafaqat ularning kelajakdagi pedagogik faoliyatini muvaffaqiyatli amalga oshirish, balki ta’lim sifatini umumiy darajada oshirish, innovatsion va samarali pedagogik jarayonni ta’minlashda muhim ahamiyatga ega. Shu nuqtai nazardan, tadqiqot natijalari pedagogik jarayonni

optimallashtirish, talabalar malakasini oshirish bo‘yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqish va boshlang‘ich ta’lim sifatini yaxshilashda muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati

1. Karimova, D. (2020). Boshlang‘ich ta’limda pedagogik kompetensiyalarni rivojlantirish. Toshkent: Pedagogika nashriyoti.
2. Tursunov, S., & Alimova, L. (2021). Amaliy ko‘nikmalar va didaktik tayyorgarlik. Toshkent: Ta’lim fanlari markazi.
3. Rakhmonov, B. (2019). Talabalar kasbiy tayyorgarligini baholash metodlari. Toshkent: Fan va texnologiya.
4. Islomova, N. (2022). Innovatsion pedagogik yondashuvlar va boshlang‘ich ta’lim. Toshkent: Yosh tadqiqotchi.
5. Saidova, M. (2023). Raqamli texnologiyalar va pedagogik kompetensiyalarni shakllantirish. Toshkent: Ta’lim tahlili markazi.